

አብቃናስተዳደር ቅዱ

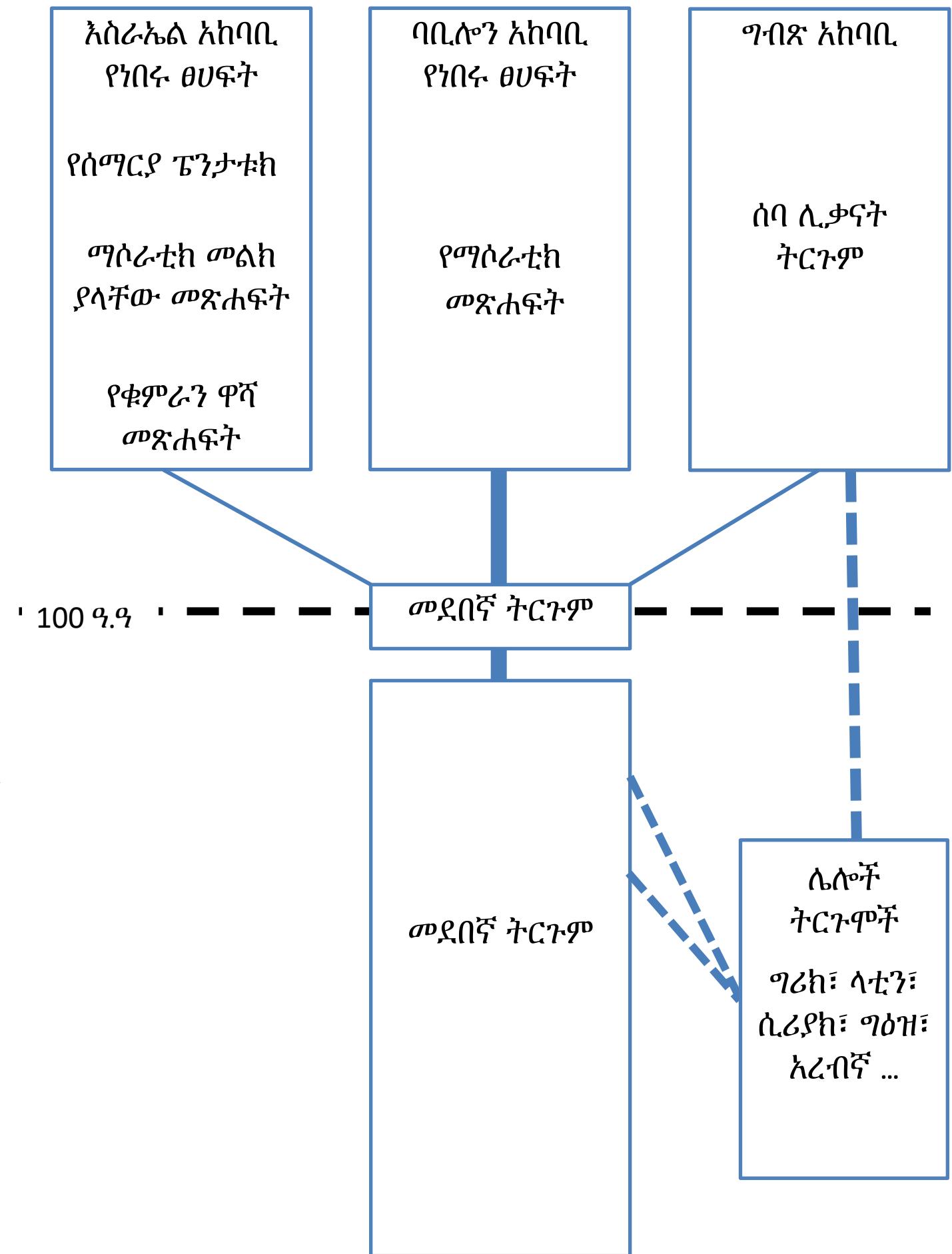
በአዲስ አበባ

(Determining Original Reading OT)

□ የቁል ስነስለት

(Textual tradition / text chain)

- እስከ ባበላን ፌርዴ የብረድ ከፊን መጽሐፍ በጥንቃዋሚ
ዶጂረሰተና በዶጂረሰተ ቅንቃ በሌዋይን እያተኞል.
በዚህ መቆዳ ይቀመጥ ነበራል::
- ከባበላን ፌርዴ በፊላ በሌዋይንና በዕለታዊ
እያቴና በዚህ መቆዳ፣ በመተራብ እና በአይሁድ
መምሪያን ዘንድ መቀመጥ ቅጻል::
- ከእኔ የተመለከት፣ ከነፃን አካባቢ የተቀመጥ፣ በባበላን
የተቀመጥና በግብረድ የነበሩ አይሁድ የየጋሳቸውን ቅሬታዎች
ማግኘት፣ መቆዳ ቅጻል::
- እስከ 100 ዓ.ም ይረዳ በዘመኑ መልካ ቅጥለው
ጽሁፍታውን በንገድ አድርጋዋል:: ይህ እስከ መከከለታው
ከፍለ ኮሙን የቀጠሉ የማስረከቱ የቅሬት ሰንሰለት ነው::
- ይህ የቅሬት ሰንሰለት ነው ለምናበው በብረድ ከፊን ከፍተኛ
እና ቀንቃ አለው::

□ ከዚት ገነኝም

(Where Do We Start)

1. መረጃዎች በማስብራሪ (Collect)::

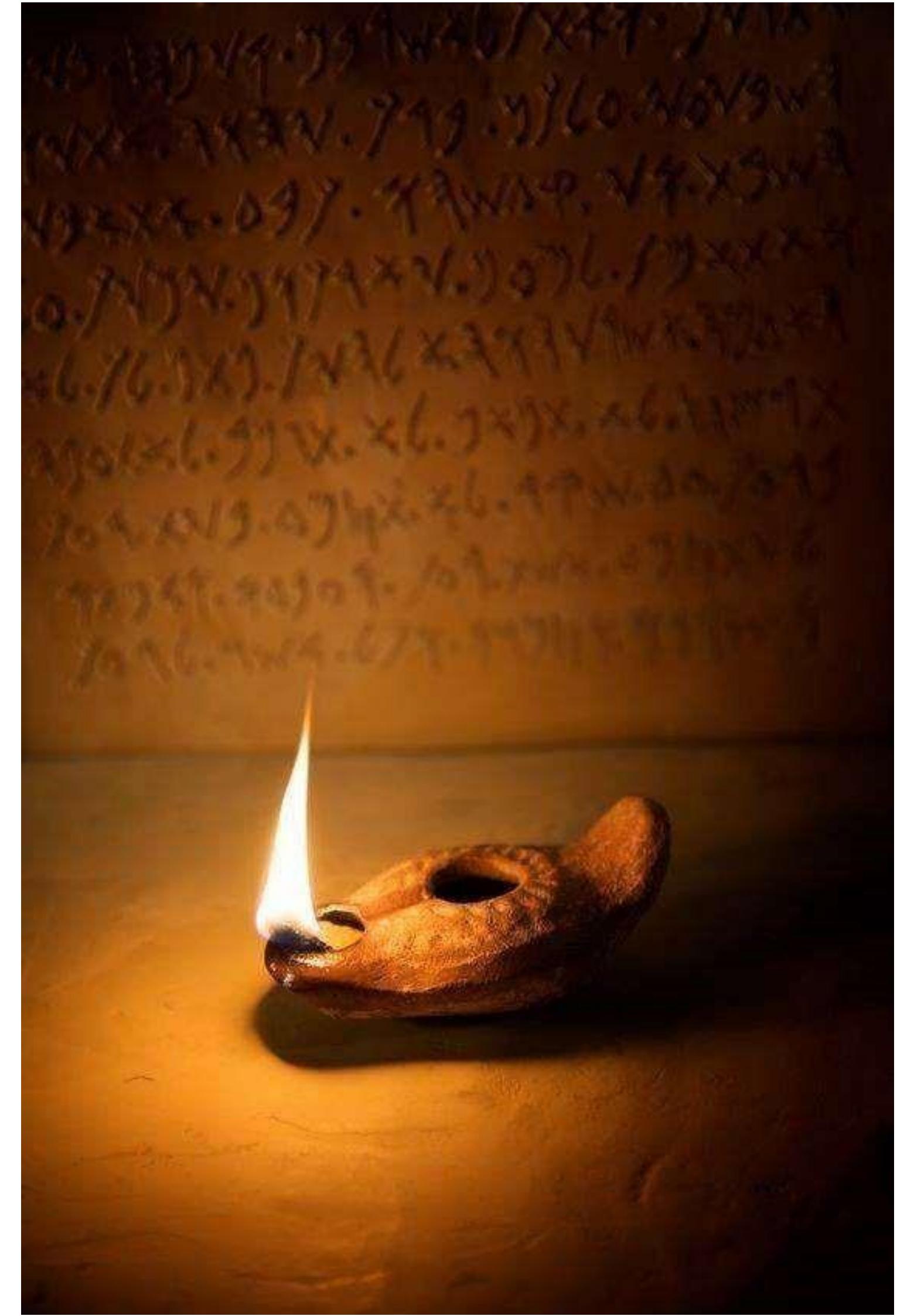
- ማስረጃዎችን በየደረሰቻው ማስለፍ::

2. ወሰኖቃር ወጪዎች መረጃ መመርመር (Examine)::

- ማስረጃዎችን ማጠናቸ::

3. አረድናል ዘዴ የቱ እንደሆነ መለያት (Determine)::

- በተጠናው መረጃ መከተት አረድናል ዘዴ የቱ
እንደሆነ መመሳሪያ ማረጋገጥ::

□ ተፈቃዋቂ ማስረጃ

(Collecting the Evidence)

- ሁሉንም መሰረታዊ ቤተሰሪዎች መሳቀመጥ ቅድሚያ ሲሆን ነው፡፡
 - ✓ በፊይራይት ቅንቃ የተባኑ ቁልቻዎችን - ጥንቃቄ ያለፈ
መሰረታዊ ነው፡፡
 - ✓ በለላው ቅንቃዎች የተባኑ ቁልቻዎች - ሁለተኛ ያለፈ
መሰረታዊ (ገረክ፡ ለተን፡ ሲጋይክ፡ አረማይክ ...) ነው፡፡
 - ✓ በፊይራይት ወደ ቤት የሚሸፍ ቁልቻዎች ቅድሚያ ነው፡፡
 - ✓ በፊይራይት ወደ ፈት የሆነ ቁልቻዎች ተከታታይ ነው፡፡

አንድና ደረጃ መረጃዎች

በብርሃንት ቅንቃ የተቀኑ ቁልጥና ቁርጥራመች

የጥንት ካሙን ቁልጥቶች

- Silver Amulets
- Nash Papyrus
- Dead Sea Scrolls (202 mss)
 - Psalms (36 mss) [Psalms Scroll]
 - Deuteronomy (29 mss)
 - Isaiah (21 mss) [Isaiah Scroll]
 - Habakkuk Commentary
- Tefillin and Mezuzoth Manuscripts
- Masada Manuscripts
- Murabbavat Manuscripts
- Cairo Genizah
- Severus Scroll (R. Meir's Torah)

➤ እስከ 2006 ዓ.ም 3000
ቅልጥና ቁርጥራመች በብርሃን
በጥረሪክ

ሁለተኛ ደረጃ መረጃዎች

በለሎች ቅንቃዎች የተቀኑ ቁልጥና ቅርጥራመች

- Samaritan Pentateuch
- Greek Versions or Recensions
 - Septuagint LXX
 - Aquila
 - Symmachus
 - Kaige-Theodotion
 - Origin's Hexapla
 - Hesychius
 - Lucian
 - Post-Hexaplaric Revisions
- Aramaic Targums
- Syriac Versions
 - Peshitta
 - Syro-Hexapla
- Latin Versions
 - Old Latin
 - Latin Vulgate
- Coptic Versions
 - Sahidic
 - Akhmimic
 - Bohairic
- Ethiopic Version
- Armenian Version
- Arabic Versions

□ ወሰንዊ ወጪዎች ተረድ መመርመር

(Evaluating Internal and External Evidence)

1. ወሰንዊ መረጃ መመርመር (Internal Evidence)

- በጽሁፍ ወቅት የሚፈጸም የጽሁፍ ስህተቶችን ማጠናት::
- የማስረጃ ቅዱዎችን ከማዘራታ ቅዱዎችን የሚያደርግ ስህተቶችን ማጠናትና የትደላ ቤታዎችን መመለት::

2. ወጪዎች መረጃ መመርመር (External Evidence)

- የማስረጃ ቅዱዎችን ከሌሎች ዕብዳዊ ቅዱዎችና ከሌሎች ቁንቃዎች የሚያገልግሎት የተፈጸመበትን ብሔር ቤታዎች እውቅድ የሚከተሉት መመርመር::

3. የምንጭዎችን ጥሩት መመርመር (Quality of the Sources)

- እንደየፊልሙ ለይዘዴት በልማ በመስጠት የማስረጃ ቅዱ ስንሳለት የሚያገልግሎት::

ወሰንዊ መረጃ መመርመር

- ቅዱን እርስ በእርስ መመርመ

ወጪዎች መረጃ መመርመር

- በምን ቁንቃዎች ተቀባዩ?
- መቻ ተቀባዩ?
- አስተማማኝ ፍጢጭ ነው ይህወው?
- ለምን ዓለማ የተቀባዩ ቅዱ ነው?
- ተወራራሽ ፍጢጭ ወይም ተናጠል ፍጢጭ ነው?
- የት አካባቢ ተቀባዩ?
- ከሌሎች ቅዱዎች የሚያደርግ የምን ያህል ይወራራል?

የብ.ክ ቅዱዎች

የጥራት ደረጃ

- I. Masoretic scripts
- II. Silver Amulets
- III. Qumran scripts
- IV. Nash Papyrus, Masada, Murabbavat, Cairo Genizah
- V. Samaritan Pentateuch
- VI. Septuagint LXX
- VII. Aquila
- VIII. Symmachus
- IX. Theodotion
- X. Targums
- XI. Vulgate
- XII. Syriac
- XIII. Old Latin
- XIV. Sahidic
- XV. Bohairic
- XVI. Armenian
- XVII. Georgian
- XVIII. Ethiopic
- XIX. Arabic

□ አድቻና ነገብ መለያት

(Determine Original reading)

- ቁጥርና ከሰላምና የይዘታቸውን ጥሩት ክጣራን በቋላ
እርስ በእርዳቸው በማመልከር የምናገኘው ጽሑፍ ተግባኝ
ንበብ እንደሆነ እንበረናለን::

✓ በዕድሜ ለዝር የንበብ ስንሰለት ይህፈቻ ያር

መድረሰ የሚችል ተግባኝ ጽሑፍ ነው::

✓ በብዴር ቅንቃቸው ውስጥ የሚደርገም ጽሑፍ

ተግኝ ጽሑፍ ነው::

✓ የጽሁፍ መግለጫ ተደርጋሚ ድርሻ ያለው

ንበብ ተግባኝ ጽሑፍ ነው::

✓ በዘመኩ ውስጥ መረጃን ያልቻሉ ጥሩት ክፍሎች

ይኖራል:: እነዚ ከአውዳቸው በመነሳት ይሞላል

(Conjectural Emendation)::

□ סלֶקְ אֲדֹנָבָרִי!

(*Do not dispose any evidence!*)

- סלֶקְ עַמְגָלָתְ פָלָטָסְ וְרֵגָםְ רַמְגָלָה
סלֶקְ אֲדֹנָבָרִי! עַמְגָלָה וְרֵגָםְ הַלְגָדָלָה:
- בְּשַׁבְּעַתְ עַפְכָןְ רַתְקָסְמָלְ הַלְשָׁןְ רַתְגָּתְ שְׁבָדָה
עַמְגָלָה עַמְתָּחָהְ פְּגָעָהְ מַהְיָהְ לְבָלָתְ הַלְגָדָלָה:
רַמְגָלָתְ שְׁבָדָהְ הַלְגָדָלָה:
- בְּשַׁבְּעַתְ אַבְדָּנָהְ גַּדְעָןְ לַמְגָרָתְ עַמְלָתְגָמָרִים
עַפְנָהְ גַּעַנָּהְ וְרֵגָםְ עַמְגָלָה וְשַׁבְּתָהְ תְּפָרָתְ אַגְּדָה
פְּלָגָהְ:
- בְּשַׁבְּעַתְ אַבְדָּנָהְ גַּדְעָןְ לַמְגָרָתְ עַמְלָתְגָמָרִים
עַפְנָהְ גַּעַנָּהְ וְרֵגָםְ עַמְגָלָה וְשַׁבְּתָהְ תְּפָרָתְ אַגְּדָה
פְּלָגָהְ:
- בְּשַׁבְּעַתְ וְרָדָתְ גַּדְעָןְ מַתְ עַסְכָּלָה
(1947) לְאַתְ סְלֶקְ הַתְגָּזָהְ אַדְנָהְ לַמְגָלָהְ סְלֶקְ טָמָה
פְּגָעָהְ:

Masorah Parva
This part of the masorah often notes orthographic peculiarities and was intended to help scribes ensure textual accuracy. Most note how many times a particular form occurs, or when there is a kethib/qere reading.
How to use it: First, locate the circulus found over or between words in the text and follow it over to the side margin where the notation appears about that word or phrase (if between words).

Masorah Magna
This part of the masorah is used in conjunction with the Masorah parva and generally provides lists of where the particular forms mentioned in the Masorah parva are found.
How to use it: Match the numbers of each note to the small numbers on the side.

וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ³ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אָרוֹן וְיִהְיֶא אָרוֹן: ⁴ וַיֹּירַא אֱלֹהִים אֶת־
הַאֲרוֹן כִּרְטוֹב וְיִבְנֶל אֱלֹהִים בֵּין הַאֲרוֹן וּבֵין הַהַשְׁקָה: ⁵ וַיֹּקְרָא
אֱלֹהִים לְאָרוֹן יוֹם וְלַחַשְׁדָה קָרָא לְיְלָה וְנוֹעֲרָב גּוֹהִירָבָר יוֹם
אָחוֹר: ⁶ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רְקִיעָת קְטוּךְ הַמְּבוֹסָס וְהַנְּמָלֵל
בֵּין צָמִים לְצָמִים: ⁷ וַיַּעֲשֶׂת אֱלֹהִים אֶת־הַרְקִיעָת וַיַּבְנֶל בֵּין סְפָלִים אֲשֶׁר
מִקְתָּחָת לְרְקִיעָת וּבֵין הַמְּמוּם אַשְׁר מִעֵל לְרְקִיעָת יוֹהִיכָּנוּ: ⁸ וַיֹּקְרָא
אֱלֹהִים לְרְקִיעָת שְׁנִים גּוֹהִירָב גּוֹהִירָב יוֹם שְׁנִי: ⁹
וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְקַוֵּת הַמְּמוּם מִקְתָּחָת הַשְּׁמִינִים אֶחָד וְסֶפֶר
תְּמִבְשָׁה גּוֹהִיכָּנוּ: ¹⁰ וַיֹּקְרָא אֱלֹהִים לְיִבְשָׁל אֶרְץ וְלִמְקֹנֶה סְפָלִים
בְּלֹשָׁא גְּלָבָבְ מִזְרָיחָת וְרֵעַ עַזְיָהָ פְּלִי עַשְׂתָּה פְּרִי לְמַיְןָ אֲשֶׁר זְרֻעָה
עַל־הָאָרֶן גּוֹהִיכָּנוּ: ¹¹ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תְּרַשֵּׁא דָאָרֶן
בְּלֹשָׁא גְּלָבָבְ מִזְרָיחָת וְרֵעַ עַזְיָהָ פְּלִי עַשְׂתָּה פְּרִי לְמַיְןָה
וְעַזְיָה עַשְׂתָּה פְּרִי אֲשֶׁר זְרֻעָה לְמַיְןָה וַיֹּירַא אֱלֹהִים כִּירְטוֹב: ¹² וַיֹּוֹצֵא
עַרְבָּה גּוֹהִירָב יוֹם שְׁלִישִׁי: ¹³ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים וְהִי מְאֹדָה
בְּרְקִיעָת הַשְּׁלִימִים לְהַבְּדִיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין סְלִילָה וְהַזְּהָוָה לְאַחֲת וְלִמְוּפְרִים
וְלִימִים וְשָׁלִים: ¹⁴ וְהִזְהִיר לְכָאֹורֶת בְּרְקִיעָת הַשְּׁלִימִים לְהַאֲרֵר שְׁלָלָה
גּוֹהִיכָּנוּ: ¹⁵ וַיַּעֲשֶׂת אֱלֹהִים אֶחָד־אֶחָד הַמְּאוֹרָת הַנְּרָלִים אֶת־תְּקִמָּאָרֶן
בְּלֹשָׁא גְּלָבָבְ מִזְרָיחָת וְרֵעַ עַזְיָהָ פְּלִי עַשְׂתָּה פְּרִי לְמַיְןָה
וְעַזְיָה עַשְׂתָּה פְּרִי אֲשֶׁר זְרֻעָה לְמַיְןָה וַיֹּירַא אֱלֹהִים כִּירְטוֹב: ¹⁶

Cp 1 ¹ Mm 1. ² Mm 2. ³ Mm 3. ⁴ Mm 3139. ⁵ Mp sub loco. ⁶ Mm 4. ⁷ Jer 4,23, cf Mp sub loco. ⁸ Hi
38,19. ⁹ Ch 24,20. ¹⁰ Mm 5. ¹¹ Mm 6. ¹² Mm 3105. ¹³ הוּא וְלֹא
1431. ¹⁴ Mm 2773. ¹⁵ Mm 3700. ¹⁶ Mm 736. ¹⁷ Ps 66,6. ¹⁸ Mm 722. ¹⁹ Mm 2645. ²⁰ Qoh 6,3.

Cp 1,1 Orig Bspgnt vel Bspgnt (—œœ), Samar bārādūt || 6 ^a huc tr 7[—]8 cf 6 et 9,11,15,20,
24,30 || 7[—]8 cf 6²; ins וְרָא אֱלֹהִים כִּירְטוֹב cf 4,10,12,18,21,31 et 8(ט) || 9 ^a סְמָעָתָ
וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^b וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^c וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^d וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^e וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^f וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^g וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^h וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ⁱ וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^j וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^k וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^l וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^m וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ⁿ וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^o וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^p וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^q וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^r וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^s וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^t וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^u וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^v וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^w וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^x וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^y וְתַחַת הַחַוָּת וְבָהָו וְחַשְׁדָה עַל־פְּגָעָת תְּהָוָם וְרַחַת אֱלֹהִים כְּרַחַת עַל־פְּגָעָת
הַמְּמוּם: ^z וְתַח